

Η Κρίση: πολιτικές και πολιτειακές επιπτώσεις

Του Καθηγητή Ιωάννη Ταϊφάκου*

Η ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ, μελετώντας υπαρκτά πολιτεύματα, έδωσε το βασικό συμπέρασμα ότι η *κυριαρχία* χαρακτηρίζει το είδος του πολιτεύματος εφόσον την εξουσία κατέχει πρόσωπο, ομάδα ή τάξη. Έτσι διαμορφώθηκαν ιστορικά η βασιλεία, η αριστοκρατία, η δημοκρατία. Σημαντική ανάλυση αφορούσε τη *μεταβολή* των πολιτειών. Συνηθέστερη ήταν η άμεση *εκτροπή* των ανωτέρω *ορθών* πολιτειών στις παρεκβατικές μορφές: μοναρχίας, ολιγαρχίας, οχλοκρατίας αντιστοίχως. Η αναζήτηση της *αρίστης πολιτείας*, πολιτεύματος δηλαδή που να κατοχυρώνει την *ελευθερία* των πολιτών εμποδίζοντας τις παρεκβάσεις, οδήγησε στον τύπο της *μεικτής πολιτείας*. Τα τρία συστατικά στοιχεία της (βασιλικό, αριστοκρατικό, δημοκρατικό) βρίσκονταν σε εξισορροπημένη διάταξη και με δικλείδες ασφαλείας αποτρέποντας την εκτροπή. Στη νεότερη εποχή

προτάθηκε εσωτερική εξισορρόπηση με τη διάκριση των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική.

Παρότι στην αρχαιότητα δεν εκτιμήθηκε η δημοκρατία, μετά τη γαλλική και την αμερικανική Επανάσταση η «Δημοκρατία» είναι το *μονοειδές* πολίτευμα που επικράτησε ως το *άριστον* των νεότερων χρόνων. Φυσικά, υπέστη διάφορες μείξεις ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κυρίαρχης τάξης που το εφάρμοσε στα επιμέρους κράτη. Πάντως, η *λαϊκή κυριαρχία* θεωρήθηκε ως το κύριο συστατικό στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, τη βασιλευομένη, την προεδρευομένη, την προεδρική κ.ο.κ. Η θεσμική λειτουργία στα πολιτεύματα του είδους αυτού είναι κατοχυρωμένη με *Συντάγματα* που καταρτίστηκαν ακριβώς όταν η κυρίαρχη τάξη επέλεξε να επιβάλει την εξουσία της και αναλόγως αναθεωρούνται. Το *κράτος*, η ισχύς του *δήμου*, του λαού, αναδείχθηκε ως πυρήνας υποδεικνύοντας τη σπουδαιότητα της *συνθέσεως* του πολιτικού σώματος. Οι «δημοκρατικές» κοινωνίες (αστικού τύπου) με την παράδοση, την εκπαίδευση και την παιδεία, διαμορφώνουν ομάδα πολιτών που με τις γνώσεις, την αποδοχή αρχών και αξιών, την ικανότητα στην επιστήμη, την πολιτική και τη διοίκηση καθίσταται ικανή για εξουσία και διακυβέρνηση.

Στα σύγχρονα κράτη την πλειοψηφία του πολιτικού σώματος αποτελεί η μεσαία τάξη. Τη χαρακτηρίζει η μέτρια οικονομική κατάσταση διαβίωσης (μεταξύ πλουσίων και πτωχών) και η ενδιάμεση ιδεολογική της συγκρότηση (μεταξύ των άκρων). Υπήρξε, μέχρι τώρα, η τάξη που – πολυσυλλεκτική στην ουσία της με την κοινωνική άνοδο των χαμηλών στρωμάτων – *εξισορροπούσε* και εν πολλοίς συντηρούσε την πολιτεία με την αυτοπρόσωπη εργασία, την επιχειρηματικότητα, την πίστη σε παραδόσεις και αξίες και, βέβαια, με την *τυφλή* αφοσίωση στο ιδανικό της, τη «Δημοκρατία». Αυτά μέχρι προ ολίγου. Γιατί η κατεύθυνση της Κρίσης (Οικονομίας, αξιών, θεσμών) την έχει ήδη διεμβολίσει συρρικνώνοντάς την προς τα κάτω, προς τα λαϊκά στρώματα. Η πορεία της φαίνεται προδιαγεγραμμένη, και μαζί της η πορεία του πολιτεύματος που ανέδειξε και εμπιστεύτηκε.

Η Κρίση καλπάζει, και θα διαρκέσει πολύ. Άμεση συνέπεια, η εξαθλίωση της μεσαίας τάξης και ο υποβιβασμός της στην κατηγορία των *νεόπτωχων*, όπου πλέον θ' ανήκουν αδιακρίτως όλοι, όσοι μέχρι πρότινος απολάμβαναν κάποιου, αμειβόμενου κιόλας, σεβασμού: δημόσιοι

υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί, επαγγελματίες. Η πινακοθήκη του *περιθωρίου* αναμένει νέες φυσιογνωμίες! Η μόνη τάξη, η οποία θα παραμείνει διακεκριμένη στην πολιτεία και την κοινωνία θα είναι των διαπλεκόμενων πολιτικών διαχειριστών της Εξουσίας. Εκεί κατατείνει το σύστημα. Οι κοινωνικές ανατροπές θα είναι ισοπεδωτικές με την κατευθείαν μετάβαση σε *ολιγαρχικής* μορφής διακυβέρνηση, χωρίς ενδιάμεσο στάδιο αριστοκρατικής αρχής, απλούστατα, διότι, κρίνοντας από το *επίπεδο* των διαχειριστών του σημερινού κυρίαρχου συστήματος, ούτε λόγος για ανάδειξη τάξης αριστοκρατικών!

Χειρότερη, όμως, προβλέπω τη νέα γενιά των κυβερνώντων, προερχόμενη κατευθείαν από την τάξη των *νεόπλουτων* κρατούντων, που μόνη αυτή θα μπορεί πλέον να μορφώνει, να καταρτίζει και να επιβάλλει τους γόνους της. Δεν θα εκπλήσσει σε λίγα χρόνια ο αμοραλισμός, ο νεποτισμός, η οικογενειοκρατία (ο τάφος της «Δημοκρατίας»), διότι οι διάδοχοι αυτοί θα εμφανίζονται ως οι μόνοι εναπομείναντες ικανοί να διοικήσουν. Όντας τρομερότεροι από τους *απελευθέρους* γεννήτορες, θα επιβάλουν νέα Εξουσία και Ιδεολογία θεσμικώς και, τέλος, συνταγματικώς. Ίσως εξακολουθήσει ν' ακούγεται το όνομα της μακαρίτιδος «Δημοκρατίας»· θα είναι, όμως, νέος Μεσαίωνας, προετοιμασμένος μεθοδικά σε στιγμές «καλής έμπνευσης», από τους αρχιτέκτονες της Κρίσης και απ' όσους διαπλέχθηκαν μαζί της, με πρώτους τους *φύλακες* των λαών και της δημοκρατικής *ουτοπίας*.

Υπάρχουν, όμως, ακόμη περιθώρια σωτηρίας. Πριν όλα παγιωθούν, πρέπει να γεννηθεί η αντίδραση· κύριο όπλο, όχι η μάχαιρα, αλλά η *Παιδεία*. Έστω κι αν λείπει ο *επιούσιος*, ας φροντίσουμε να μορφωθούν *όλα* τα παιδιά. Το βαρύ όπλο όσων διεκδικούν τα πάντα σήμερα θα είναι ο σκοταδισμός του αύριο. Ας μην επιτραπεί να εξοπλισθούν.

* Ο Καθηγητής Ιωάννης Ταϊφάκος, (π.Φ. Αθήνα, MA Ρώμη, PhD Λονδίνο) είναι Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας, τ. Κοσμήτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Τα βιβλία του αναφέρονται στην Κλασική και Ρωμαϊκή αρχαιότητα, ιδίως στην αρχαία Πολιτική Σκέψη και Φιλοσοφία.